

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р **Нина Иванова Гергова**
Висше транспортно училище „Тодор Каблешков”
Научна специалност „Икономика и управление на транспорта”

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** в научна област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност Икономика и управление (транспорт)

Автор на дисертационния труд: **Димитринка Цветкова Ценова**
Тема на дисертационния труд: **„Възможности за повишаване на енергийната ефективност в транспорта“**
Научен ръководител: **проф. д-р Виолета Мутафчиева**

1. Информация за дисертанта

Докторантката Димитринка Ценова се е обучавала по докторска програма *„Икономика и управление (икономика на транспорта) към катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“*, Факултет *„Икономика на инфраструктурата“* на УНСС съгласно Заповед № 846 от 21.03.2018 г.

Обучението е осъществено в редовна форма.

Димитринка Ценова е изпълнила успешно своя индивидуален план на обучение.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е структуриран последователно и логично в увод, четири глави, заключение, общи изводи, научно-приложни приноси, списък с фигурите, списък с таблиците, списък с използваните термини и съкращения, списък с публикациите на автора, раздел приложения и списък с използваната литература. Разработен е в обем от 210 страници, от които 181 са основен текст, 6 таблици и 65 фигури и 3 приложения. Списъкът на библиографията съдържа 133 източника, от които 21 са научна литература, 25 са нормативни документи, 48 са стратегически документи, 41 са източници от интернет, 5 са на английски език и 1 е от източници на руски език.

Дисертацията е посветена на значим проблем, свързан с изследване на влиянието на емисиите от автомобилните ауспуси върху замърсяването на околната среда. Енергийната ефективност се разглежда като част от екологичната ефективност, към която вече се стремят всички държави не само от Европейския съюз, но и в световен мащаб.

Поставената цел на дисертационния труд е да се анализират новите възможности за енергийна ефективност, като се обобщят препоръки за тяхното приложение в транспорта.

За постигане на така описаната цел докторантката е концентрирала своето внимание и анализ върху решаването на следните основни задачи:

- ✓ Да се систематизират програми, стратегии и теоретични постановки за България, Европейския съюз и в световен мащаб във връзка със енергийната ефективност в транспорта;
- ✓ Да се анализира транспортният отрасъл на НР България и мястото му в ЕС;
- ✓ Да се предложат нови алтернативи, които ще помогнат за повишаване на енергийната ефективност в транспорта за Р. България;
- ✓ Да се съберат необходимите данни, които ще докажат вредните въздействия на транспорта върху околната среда;
- ✓ Да се докажат икономическите и социални ползи за потребителите при използване и въвеждане на новите решения за енергийна ефективност в транспорта.

Изследваният обект в дисертационния труд е повишаването на енергийната ефективност в транспортния сектор.

Защитаваната теза от докторантката е, че новите възможности и иновации в транспорта за повишаване на енергийната ефективност ще доведат до по-добра среда за живеене на населението, като се намери кои параметри съдържат най-големи възможности за енергийната ефективност в транспорта в световен мащаб. Тази теза е свързана с изследване и анализиране на опита и насоките на държавите в световен мащаб за прилагане на възникналите нови решения в зависимост от индивидуалните особености на изследвания район.

Целта, предметът, обектът и задачите на дисертационния труд са точно и ясно формулирани и целенасочено дефинирани за решаването на основния изследователски проблем.

В първа глава на дисертационния труд е направен теоретичен обзор на възникването на понятието енергийна ефективност и неговото приложение в транспортната мобилност. От направения обзор докторантката е извела обобщен извод, че възникването на нови видове градове е важен феномен в съвременното общество. Те представляват стратегически отговор на нарастващите нужди за ефективно управление и имат значителен икономически, екологичен и социален аспект.

Във втора глава на дисертационния труд са изведени ключови показатели за повишаването на енергийната ефективност в транспорта. За да се повиши енергийната, социалната и икономическата ефективност и екологичната безопасност на работата на автомобилния транспорт, са направени анализи, чрез които се установява връзката, която показва, че намаляването на тяхната употреба ще доведе до възстановяване на екологичното равновесие.

В трета глава на дисертационното изследване са разгледани различни инициативи за повишаване на енергийната ефективност в транспортния сектор, като използването на градския транспорт, метро, велосипеден транспорт, ходенето пеша. За прилагането на всички тези методи и за да бъде транспортът устойчив, се налага обществото да преосмисли цялостната система за движение и да потърси находчиви начини за намаляване на нашата зависимост от превозните средства. Това може да включва промени от рода на програмите за съвместно използване на автомобили, разработката на по-добра инфраструктура на обществения транспорт и увеличеното използване на видове транспорт с ниски или нулеви емисии, използването на споделен транспорт като смарт такситата, повече паркове и зеленина по градските улици. За да се приложат всички тези изводи и да се осъществи тази промяна трябва хората да имат информиран избор.

В четвърта глава на дисертационния труд акцентът е поставен върху повишаване на ефективността на експлоатацията на градския обществен транспорт с помощта на научни, технически и управленски решения. Резултатът от тяхното прилагане ще доведе до социални и икономически ползи, като намаляване на замърсяването на въздуха, по-голяма мобилност за населението, по-голяма достъпност за работни места и услуги, икономии за индивидите под формата на спестеното време и пари от липсата на разходи за транспорт. Проведено е проучване по метода на Гугъл формуляр, ориентирано изцяло към потребителите на всички видове транспорт, вкл. пешеходци и велосипедисти. Изготвената анкета е разпространена на свободен принцип, от която има попълнени 163 отговора на поставените въпроси. На база на изведените резултати са направени изводи и са формулирани препоръки за подобряване качеството на обслужване и усъвършенстване на предлаганите услуги в областта на градския пътнически транспорт.

В заключението на дисертационния труд се обобщава, че енергийната ефективност в транспорта и възможността за нейното повишаване е процес, който вълнува хората от създаването на МПС. В последните 10 г., във връзка с климатичните промени, глобалното затопляне, повишаването на въглеродния двуокис във въздуха и нарастващата урбанизация, този процес има все по-съществено значение и придобива по големи размери.

Докторантката последователно в хода на изложението е доказала работната хипотеза.

За методология на изследването в дисертационния труд се използват изследователски подходи и методи на научното изследване: исторически анализ, статистически метод, аналитико – синтетичен анализ, сравнителен анализ, емпиричен анализ.

Използвани са фактически данни по отношение на изследвания обект, анализирани и обработени от автора.

Не е забелязано плагиатство в дисертационния труд.

Дисертационният труд по своята структура, обем и съдържание отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България.

3. Оценка на научните и научно-приложни резултати

Научните и научно-приложните постижения на авторката на дисертацията се откриват в следните направления: теоретико-методологическо, практическо и емпирично-изследователско.

Като теоретико-методологични приноси могат да се групират следните постижения:

1. Обобщено и обогатено е понятието „енергийна ефективност“ на базата на съществуващи теоретични постановки и определения.
2. Доразвита е методологията в областта на разглежданата тема за изследване на различни възможности за повишаване на енергийната ефективност в транспорта.
3. Направен е анализ на различни теоретични постановки, документи в областта на енергетиката и енергийната ефективност през последните 10 години на национално, европейско и световно ниво.

Като приноси с практическо и емпирично изследователско приложение мога да определя следните:

1. Систематизирани и изследвани са практически приложените в различните държави методи и мерки за повишаване на енергийната ефективност в транспорта.
2. Направен е анализ по съществуващите и публикувани данни от НСИ, ЕВРОСТАТ, Асоциация на автомобилния транспорт за положението на транспорта и автомобилния парк в България, в частност за град София в периода 2016 г. – 2023 г. като НЕ е отчетена кризата на COVID.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

По дисертационния труд са представени четири самостоятелни публикации. В тях са отразени основни моменти от изследването и резултатите от дисертационния труд. Всички публикации са представени на авторитетни научни списания и форуми.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът на дисертацията е разработен съгласно изискванията и достатъчно пълно и точно отразява направените изследвания и разработки. Структурата му отговаря на съдържанието на дисертацията. Отразени са основните моменти и приносите от разработената дисертация.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Дисертационният труд представлява едно цялостно и завършено научно изследване с формулирана проблематика, избрани методи и средства за изследване, разработване на теоретична основа, приложение на реален обект, анализ на получените резултати, изводи и препоръки.

Получените резултати могат да намерят приложение за повишаване на енергийната ефективност в транспорта.

Като препоръка към докторантката бих посочила възможността за бъдещо приложение на резултатите от научната разработка и бъдещо по-активно участие на научни международни форуми, с цел запознаване на общността с направените изследвания и получените резултати.

7. Заключение

Рецензираният дисертационен труд разглежда важни и значими проблеми. В него се съдържат научни и приложни резултати, които представляват оригинален принос за енергийната ефективност в транспорта и намаляването на вредните емисии.

Давам своята положителна оценка на разработения дисертационен труд и предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Димитринка Цветкова Ценова образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност Икономика и управление (Икономика на транспорта).

29.01.2025г.

Рецензент:

(доц. д-р Нина Гергова)